

– за відсутності перешкод вільному пересуванню;

– за умови забезпечення доступу до отримання освіти і практичної підготовки, а також до супутніх послуг для студентів.

Для викладачів, дослідників і адміністративного персоналу повинні бути визнані та враховані періоди часу, витрачені на проведення досліджень, викладання і стажування в європейському контексті, без обмеження їхніх прав, встановлених законом.

Розв'язанню поставлених завдань також сприяє:

– забезпечення соціально-економічної основи студентської мобільності через систему знижок і різноманітних пільг для студентів;

– єдність і наступність навчальних загальноосвітніх і вузівських програм;

– входження до Болонської системи загальноосвітніх закладів III ступеня і запровадження в навчально-виховний процес цих закладів бодай певних елементів системи за лікових балів за *ECTS*;

– забезпечення комунікацій міжнародною мовою спілкування.

Остання умова є обов'язковою для виконання практично зі шкільної лави. Не є таємницею, що нині в європейському співтоваристві перевагу віддають англійській мові. В Севастополі сьогодні її викладають у 98% шкіл. Інші іноземні мови вивчаються в меншому обсязі через брак викладачів і поступове скорочення кількості учнів.

– Чи в змозі вихованці загальноосвітніх навчальних закладів України оволодіти сьогодні мовою міжнародного спілкування на належному рівні?

– Головна мета програми вивчення іноземної мови – формування комунікативної компетенції учнів, базою для якої є комунікативні вміння, здобуті на основі мовних знань і навичок. Подальший розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, що забезпечують входження особи в інший соціум і сприяють її повноцінній адаптації в новому для неї суспільстві.

Нині досягти цієї мети досить важко через недостатню кількість якісних вітчизняних підручників, методичних посібників для вчителів і учнів, а також навчальних годин з предмета. Учень середньої або старшої ланки має вивчити відповідно до програми іноземну мову під час колективної діяльності протягом лише 576 годин. Крім того, в державних програмах відсутні спеціально виділені години для вивчення літератури, написаної цією мовою. А хіба можна міжнародну мову

спілкування вивчити без занурення в літературну спадщину країни, без читання текстів?!

– Чи можливо розв'язати завдання, висунуті державною програмою з вивчення іноземної мови, за рахунок нових технологій, методів, методик викладання, спеціальної вузівської підготовки вчителів, могутнього навчально-методичного комплексу?

– Програми з вивчення іноземної мови переконають, що це можливо. Однак результати інтерактивного опитування вчителів севастопольських шкіл засвідчують протилежне. Викладачам англійської мови працювати за програмами, затвердженими МОН України, складно, позаяк вони передбачають навчання протягом декількох років лише за трьома модульними сферами спілкування:

- особистісною;
- публічною;
- освітньою.

У програмах відсутні вказівки щодо кількості годин для роботи над темами, блок-темами, модулями.

Тематика ситуативного спілкування повторюється в програмах рік у рік на дедалі складнішому рівні змісту, але самі теми для вивчення сформульовані недостатньо чітко. Тому вчитель самотужки модулює навчальний процес згідно зі своїми розумінням і майстерністю, спираючись на матеріали автентичних підручників іноземного походження.

Вітчизняні автентичні підручники, які відповідають навчальним програмам, затвердженим МОН України, і забезпечують комплексний підхід у вивченні англійської мови, наразі до шкіл не прийшли. Рекомендований МОН підручник для 5–9 класів А. Несвіт не відповідає навчальній програмі, затвердженій тим само міністерством.

За списком зарубіжної автентичної літератури, рекомендованої МОН України для здійснення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах, випущені й надійшли до шкіл підручники, методичні посібники для вчителів і відеокасети – матеріали, варті уваги, але за змістом вони не відповідають навчальним програмам. Учителям доводиться шукати навчальний матеріал по декількох підручниках для того, аби виконати програмні вимоги.

Тести для підготовки учнів до незалежного зовнішнього тестування подані лише в книзі для вчителя, але для того, щоб їх розмножити й надати для користування всім випускникам, коштів у держави немає.

– І все-таки чи вдасться ці питання врешті-решт вирішити?

– Принаймні шукати шляхи їх розв'язання необхідно. І колектив

ліцею це робить. 2005 року він став асоційованою школою ЮНЕСКО.

Наукова діяльність ліцею, орієнтована на вимоги Болонської декларації, спрямована, нагадаю, на модернізацію навчально-виховного процесу, зокрема, на адаптацію ліцеїстів до навчання у вузах, що входять до європейського освітнього простору. З цієї метою розроблено й розпочато в рамках навчально-виховного процесу експеримент із запровадження елементів кредитно-модульної системи, яка стала нормою оцінювання знань студентів в європейських вузах і вищій школі України.

Науковий проект спрямований на збільшення кредитів (одиниць оцінювання знань за *ECTS*) ліцеїстів, котрі здобувають профільну освіту й отримують допрофесійну підготовку. Експеримент із запровадження елементів кредитно-модульної системи забезпечить зацікавленість кожного учня у глибшому вивченні профільних предметів, пов'язаних із складанням конкурсних іспитів, підвищить їхню активність під час відвідання факультативів, спецкурсів, індивідуально-групових занять, проведених науковими досліджень, передбачених навчальними планами ліцею, сприятиме адаптації до вузівської системи оцінювання знань. Цей проект схвалений міським управлінням освіти і науки Севастополя.

Перші результати експерименту показують, що ліцейська кредитно-модульна система оцінювання знань поступово запроваджується. На жаль, за відсутності державної політики наступності середньої і вищої освіти, закріпленої у відповідних вітчизняних документах і Болонській декларації, «увімкнути» вчительську свідомість вельми складно: процес рухається поволі й без ентузіазму.

Причини цього – не адаптовані до вищої школи програми, які не лише не передбачають модульного навчання, а й ускладнюють умови переходу до нього; відсутність можливості вузівської організації навчально-виховного процесу та спеціально підготовлених педагогічних кадрів; слабкі матеріально-технічна й навчально-методична бази.

Проте колектив ліцею пройшов найважчий – початковий – етап залучення до вимог Болонського процесу, накопичив певний науковий і практичний досвід застосування елементів європейської системи оцінювання знань майбутніх євроабітурієнтів, який, поза сумнівом, прислужиться системі загальної середньої освіти.